प्रादेशिक न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, पुणे येथे स्थापन करण्यात येत असलेल्या संगणकीय न्यायसहायक विज्ञान उत्कृष्टता केंद्र (Centre of Excellence) करिता आवश्यक साधनसामुग्री खरेदी करण्यास व आवश्यक मनुष्यबळ उपलब्ध करुन देण्यास मान्यता.

महाराष्ट्र शासन
गृह विभाग
शासन निर्णय क्रमांक एफएसएल ०४२३/प्र.क्र.४४१ (भाग-१)/पोल-४,
मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२,
दिनांक :- १६ मार्च, २०२४.

संदर्भ : महासंचालक (न्यायिक व तांत्रिक), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्र.महासंचालक/४३२/ २०२३, दि.१९.०६.२०२३.

प्रस्तावना :-

न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा संचालनालय (DFSL) हे महाराष्ट्र शासनाच्या अधिपत्याखालील देशातील गुणवत्ता प्रधान गुन्हे विश्लेषणास मदत करणारी प्रयोगशाळा आहे. न्याययंत्रणेला निष्पक्ष शास्त्रीय पुरावे देणेकामी गुन्ह्याचे विश्लेषण अहवाल तयार करून देण्यात येतात. सद्यःस्थितीत मुंबई येथे मुख्य प्रयोगशाळा तसेच, नागपूर, पुणे, छत्रपती संभाजी नगर, नाशिक, अमरावती, नांदेड व कोल्हापूर, या प्रादेशिक प्रयोगशाळा आणि चंद्रपूर, रत्नागिरी, सोलापूर, धुळे व ठाणे या ५ लघु, अशा एकूण **१३** प्रयोगशाळांद्वारे विश्लेषणाचे काम चालते.

या प्रयोगशाळांमध्ये केंद्र शासनाच्या निर्भया योजनेतंर्गत राज्यात संचालनालय मुंबईसह सर्व प्रादेशिक प्रयोगशाळांतील DNA विभागात POCSO विभाग सुरु करण्यात आलेला आहे. तसेच, या प्रयोगशाळेत विषशास्त्र विभाग, जिवशास्त्र व DNA विभाग, रक्तजलशास्त्र, भौतिकशास्त्र, क्षेपणास्त्र, सामान्य विश्लेषण व उपकरणीय विभाग, दारुबंदी व उत्पादन शुल्क विभाग, संगणक गुन्हे, ध्वनी व ध्वनीफित विश्लेषण विभाग, मानसशास्त्र विभाग व छायाचित्रण इत्यादी विभागातून विश्लेषणाचे कामकाज केले जाते.

सद्यःस्थितीत संगणकीय गुन्ह्यामध्ये (cyber crimes) सातत्याने वाढ होत असून, यामध्ये आधुनिक तंत्रज्ञानांचा वापर करण्यात येत आहे. उदा. Hacking, Malware चा वापर, ड्रोनचा वापर, smart वाहने, smart digital उपकरणे (IoT) इत्यादी आहे. प्रयोगशाळेत सध्या उपलब्ध उपकरणे वापरून, पुराव्याचा दृष्टीने महत्वाचा असलेला data मिळू शकत नाही. यावर उपाय म्हणून Digital Forensic मध्ये

अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून घडणाऱ्या संगणकीय गुन्ह्यांची उकल करण्यासाठी सर्व सुविधांनी युक्त असे "संगणकीय न्यायसहायक विज्ञान उत्कृष्टता केंद्र" (Centre of Excellence in Digital Forensics) स्थापन करण्याचे तसेच त्यासाठी आवश्यक असलेली साधनसामुग्री खरेदी करणे व त्यासाठी आवश्यक मनुष्यबळ उपलब्ध करुन देण्याचे प्रस्तावास मा.मंत्रिमंडळाच्या दि.१६.०३.२०२४ रोजीच्या बैठकीत मान्यता देण्यात आली आहे.

शासन निर्णयः-

१. प्रादेशिक न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, पुणे येथील संगणकीय गुन्हे आणि ध्वनी व ध्वनीफीत विश्लेषण विभागातील नूतन इमारतीमध्ये संगणकीय न्यायसहायक विज्ञान उत्कृष्टता केंद्र" (Centre of Excellence in Digital Forensics) स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. या केंद्रासाठी लागणाऱ्या सोयीसुविधा, साधनसामग्री व उपकरण पुरविण्यासाठी एकुण खर्च रु.४१,६६,१२,०००/- इतका अपेक्षित असून त्याचा तपशिल "जोडपत्र- अ" येथे सादर केला आहे. सदर खर्चास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

२. या केंद्रासाठी खालील पदे नव्याने निर्माण करणे आवश्यक आहे.

अ.क्र.	पद		पद संख्या
१.	उपसंचालक	:	१
२.	सहाय्यक संचालक	:	२
३.	वैज्ञानिक अधिकारी	:	८
४.	वैज्ञानिक सहायक	:	८
	एकूण		१९ तांत्रिक पदे
५.	प्रयोगशाळा परिचर (बाह्य यंत्रणेद्वारे शासनाच्या धोरणानुसार भरण्यात येईल)	:	४

सदरची कायमस्वरूपी पदे उपलब्ध होईपर्यंत उपरोक्त पदांपैकी वैज्ञानिक अधिकारी व वैज्ञानिक सहायक ही १६ पदे सध्या "कंत्राटी पद्धतीने" मनुष्यबळ उपलब्ध करून देण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. यासाठी येणाऱ्या रू.२,२२,४३,२००/- इतक्या खर्चास मान्यता देण्यात येत आहे. कंत्राटी पद्धतीने मनुष्यबळ उपलब्ध करून घेण्यासाठी संगणक गुन्हे, ध्वनी व ध्वनीफीत विश्लेषण विभागाच्या सेवाप्रवेश नियमांमध्ये असलेली शिक्षण अर्हता व अनुभव यांच्या निकषाप्रमाणे एका वर्षाच्या कंत्राटी करारानुसार तीन वर्षासाठी कंत्राटी पद्धतीने वैज्ञानिक अधिकारी

व वैज्ञानिक सहायक यांची नियुक्ती विहीत पध्दतीने करण्यात येईल. यांस आवश्यकतेनुसार उपसमिती/उच्चस्तरीय समितीची मान्यता घेण्यात येईल.

३. वित्त विभाग, शासन पत्रक दि.१४.०२.२०२४ नुसार सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात प्रशासकीय मान्यता खरेदी प्रक्रिया राबविण्यास घातलेल्या निर्बंधातून या प्रकल्पास सूट देण्यात येत आहे.

४. या प्रकरणी लागणाऱ्या साधनसामग्री व उपकरणांचा खरेदी खर्च "मागणी क्र. बी-१, २०५५ पोलीस (००) ११६ न्यायसहायक विज्ञान (००) (०१) न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा (कार्यक्रम) (२०५५०५२४) ५२-यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री" आणि बाह्ययंत्रणेद्वारे भरण्यात येणाऱ्या प्रशासकीय पदांसाठी येणारा खर्च "मागणी क्र. बी-१, २०५५ पोलीस (००) ११६ न्यायसहायक विज्ञान (००) (०१) न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा (२०५५ ०३१९) १३-कार्यालयीन खर्च" या लेखाशिर्षाखाली मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

५. सदर शासन निर्णय मा.मंत्रिमंडळाच्या दि.१६.०३.२०२४ रोजी झालेल्या बैठकीत दिलेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करुन देण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०२४०३१६१६०६१६९५२९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने

SUDHAKAR
SHAHAJI YADAV

Digitally signed by SUDHAKAR SHAHAJI YADAV
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=HOME DEPARTMENT, 2.5.4.20=3e782c1e59acd749fc48c691d7a8c477d6ac39c1904204f442b52d728d48a67a, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=A576ADA378C3E1DDFF427C2BC46B5A5C32BC32EF80F7A475ABFA122778AAAD72, cn=SUDHAKAR SHAHAJI YADAV
Date: 2024.03.16 16:37:14 +05'30'

(सुधाकर यादव)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रती,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधापरिषद यांचे सचिव
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे सचिव
४. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव
६. मा. विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
७. सर्व सन्मानीय संसद, विधानसभा, विधानपरिषद सदस्य यांचे खाजगी सचिव
८. मा.मंत्री (गृह) यांचे खाजगी सचिव,मंत्रालय, मुंबई

९. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
१०. अपर मुख्य सचिव (गृह), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. अपर मुख्य सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. महासंचालक (न्यायिक व तांत्रिक), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१४. प्रधान सचिव (विशेष), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१५. संचालक, न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा संचालनालय, मुंबई
१६. उपसंचालक, संगणक गुन्हे, ध्वनी व ध्वनीफित विश्लेषण, न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा संचालनालय, मुंबई
१७. उपसंचालक, प्रादेशिक न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, पुणे/नागपूर/ नाशिक/छत्रपती संभाजी नगर/नांदेड/अमरावती/कोल्हापूर.
१८. लघु न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, चंद्रपूर/धुळे/ठाणे/रत्नागिरी/सोलापूर
१९. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
२०. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
२१. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
२२. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
२३. निवडनस्ती (पोल-४), गृह विभाग

****

GR NO.FSL-०४२३/CR ४४१ (PART-१)/POL-४ DATED-१६.०३.२०२४

ANNEXURE-A

List of Tools/Solution required for COE:

Sr. No.	Type of Solution/Tool	Qty (In nos)	Aprox. Unit Price	Aprox. Total Price
1	Integrated Computer Forensic Software	1	1500000	1500000
2	All-In-One Digital Forensic and Incident Response Solution	1	1600000	1600000
3	MacOS System Analysis Tool	1	3000000	3000000
4	Virtual Management Tool for Forensic Computing	1	500000	500000
5	Digital Forensic Analysis tool for Linux	1	2200000	2200000
6	Real-Time Data Retrieval Tool for Mobile Forensics	1	2500000	2500000
7	Digital Evidence Investigator	1	1400000	1400000
8	High Performance Forensic Imager	1	4600000	4600000
9	Digital Video Investigation Tool	1	1800000	1800000
10	Forensic Audio Analysis Suite	1	10000000	10000000
11	Universal Data Forensic Extraction Toolkit (Advanced)	1	90000000	90000000
12	A Passive Tool for Network Sniffing and Packet Capturing	1	1400000	1400000

Sr. No.	Type of Solution/Tool	Qty (In nos)	Aprox. Unit Price	Aprox. Total Price
13	Malware Analysis Platform for Hard Drives	1	42500000	42500000
14	Mobile Malware Detection Suite	1	35000000	35000000
15	Active Cryptocurrency Investigation Platform	1	35000000	35000000
16	Comprehensive Drone Forensic Tool	1	2000000	2000000
17	Identification and Analysis of Vehicle and GPS Forensics	1	5000000	5000000
18	Hardware tools for embedded system forensics (Power cables, Chargers, Mounting devices)	1	1500000	1500000
19	Digital Forensic Data analysis and Investigation Solution for Big Data	1	43000000	43000000
20	High-End Password Recovery Solution	1	4000000	4000000
21	Damaged Data Recovery Lab for Hard Disk	1	45000000	45000000
22	Workstation for Computer Forensics	2	3136676	6273352
23	Workstation for Mobile Forensics	2	3592927.72	7185855.44
24	Cyber Forensic Workstation	2	4500000	9000000

Sr. No.	Type of Solution/Tool	Qty (In nos)	Aprox. Unit Price	Aprox. Total Price
25	Centralised Forensic Storage & Application Server	1	23948904	23948904
26	High-End Forensic Laptop	10	830500	8305000
27	Forensic Case Management Tool	1	12000000	12000000
28	Cabinet for device charging during passcode/password recovery	1	700000	700000
29	Printers- B&W	2	81952	163904
30	Printers- Color	2	73542	147084
31	Digital Wall Display	1	1200000	1200000
32	LED-55 Inch Display	1	92900	92900
33	50TB and SAN Storage	2	1000000	2000000
34	External stoarage device 2 TB, 4TB, 8 TB (10 Each)	10	40000	400000
35	Video Conference Solution for 13 Locations	1	7500000	7500000
36	DSLR with Videography	1	95000	95000
37	UPS 60 KVA	1	1500000	1500000
38	Drone & Allied Accessories	2	1300000	2600000
	Final Price			**416612000**

	Note:
	1. Waranty, Support , Maintanace and Upgradation- 3 Years, Except item No.11.
	2. Waranty, Support , Maintanace and Upgradation for item no. 11 is for 5 years
	3. Prices are including with all taxes.
	4. Prices are including OEM Training and Certifications.

SUDHAKAR SHAHAJI YADAV

Digitally signed by SUDHAKAR SHAHAJI YADAV
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=HOME DEPARTMENT, 2.5.4.20=3e782c1e59acd749fc48c691d7a8c477d6ac39c1904204f442b52d728d48a67a, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=A576ADA378C3E1DDFF427C2BC46B5A5C32BC32EF80F7A475ABFA122778AAAD72, cn=SUDHAKAR SHAHAJI YADAV
Date: 2024.03.16 16:37:34 +05'30'